

EDUSKUNNAN PANKKIVALTUUSMIESTEN

KERTOMUS

VUODELTA 1944

EDUSKUNNAN
PANKKIVALIOKUNNALLE

HELSINKI 1945
VALTIONEUVOSTON KIRJAPAINO

SISÄLTÖ:

	Siv.		Siv.
<i>Suomen talouselämä vuonna 1944</i>	3	<i>Pankkivaltuusmiesten käsittelemiä asioita</i>	20
Teollisuus	3	Tilintarkastus	20
Maa- ja metsätalous	4	Lainausliikkeen ja valuuttakaupan tarkastus	20
Työmarkkinat	5	Inventaukset ja haarakonttorien tarkastus	20
Ulkomaankauppa	6	Pankkivaltuusmiesten valvonnan alaiset ra-	
Kotimaankauppa	6	hastot	20
Liikenne	6	Johtokunta	20
Raha- ja pääomamarkkinat	7	Lausunto hallituksen esityksestä laiksi raha-	
Korkokanta	9	olojen säännöstelemisestä	21
Maksutase ja pääomaliike	9	Tilintarkastajain johtosäännön osittainen	
Hintataso	10	muuttaminen	21
<i>Suomen Pankin toiminta</i>	11	Lakkautettuja konttoreita ja asioimistoja ..	21
Rahan arvo ja ulkomaiset suhteet	11	Lakkautettuja ja perustettuja toimia	21
Luotonanto	12	Myönnetyt eläkkeet ja avustukset	22
Korkomäärät	13	Kalliista ajasta johtuvat lisäpalkkiot, menet-	
Setelistö	13	tyjen vuosilomien korvaaminen ja ylimää-	
Pankin suhde valtioon	15	räisten toimihenkilöiden palkkaus	22
Ulkomaiset selvitystilat	15	Osallistuminen kalliosuojan rakentamiseen ..	23
Remburssit	16	Haarakonttorien valvojat	23
Pankin tilinpäätös	16	Pankkivaltuusmiehet ja tilintarkastajat ..	24

Suomen talouselämä vuonna 1944.

Kertomusvuoden alkupuolella Suomen talouselämälle antoivat, samoin kuin edellisinäkin vuosina, leiman suurvaltain sodan ja Suomen oman puolustustaistelun suoraan ja epäsuoraan aiheuttamat olosuhteet. Kesäkuussa alkanut uusi hyökkäysvaihe ja syyskuussa tehty välirauhansopimus olivat omansa syvästi vaikuttamaan myös talouselämän eri puoliin. Työmarkkinat kiristyivät aluksi, kun uutta väkeä otettiin puolustustehtäviin, ja tuotanto supistui eräillä aloilla, mutta sittemmin joukkojen kotiuttaminen perinpohjin muutti tilanteen työmarkkinoilla. Alueluovutukset ja niistä johtuvat väestönsiirrot heikensivät tuotantomahdollisuuksia ja lisäsivät tavarantapua. Samaan suuntaan vaikutti tuonnin supistuminen ja sittemmin kauppayhteyksien rajoittuminen vain lähimpiin naapurimaihin. Maataloustuotantoa häiritsivät epäedulliset sääsuhteet; heinäsaato oli runsas, mutta viljasta ja varsinkin perunasta saatiin heikonpuoleinen sato, mikä yhdessä alueluovutuksissa menetettyjen satomäärien ja tuonnin supistumisen kanssa vaikeutti elintarviketilannetta. Karjalan karjan evakuoiminen ja siitä johtuva rehunpuute aiheuttivat ylimääräisiä teurastuksia ja vähensivät karjatuotteiden saantia markkinoille. Näistä syistä ja yhteyksien katkettua Saksaan Suomen elintarvikehuolto suurelta osalta jäi riippumaan Ruotsista saadun ja saatavan avun varaan. Rahapääomia kertyi luottolaitoksiin ennätysmääräisesti. Valtion luotonatarpeesta huolimatta rahamarkkinat pysyivät keveinä, kun talouselämän luotonatarve oli rajoitettu. Jouluuussa ilmeni kuitenkin huomattavaa kiristymistä, minkä toisaalta aiheuttivat raskaiden verojen ja toisen sotalainen ensimmäisen erän suorittaminen, toisaalta alkatavat jälleerakennustyöt samaten kuin tuotantoelämän elvyttämispyrkimykset osaksi

sotakorvausten suorittamista varten, osaksi kotimaisen kulutuksen tyydyttämisen ja työttömyyden torjumisen vuoksi. Valtiotaloudelle kertomusvuosi oli rasittava; valtion menot lisääntyivät kesäisen hyökkäysvaiheen takia ja koska siirtoväestön huolto samaten kuin myöhemmin puolustusvoimien kotiuttaminen vaativat suuria kustannuksia samalla kun sosiaaliset menot muutenkin kasvoivat. Vaikka valtion varsinaiset tulot saatiin nousemaan ja vaikka luotonotto rahamarkkinoilta oli runsasta, ei valtio kertomusvuonnaan voinut saada taloutaan tasapainoon ottamatta luottoa Suomen Pankista. Kun ei hinta- ja palkkasulkua saatu tiiviiksi, vaan kummallakin taholla ilmeni nousua, jatkui hidasta inflatiota myös vuonna 1944.

Teollisuus.

Teollisuustoiminta oli kertomusvuoden alkupuolella suunnilleen samanlaajuinen kuin edellisenäkin vuonna, eräillä aloilla jonkin verran laajempi, toisilla aloilla vähän suppeampi. Kesäkuussa alkanut hyökkäysvaihe oli omansa teollisuuden toimintaa heikentämään, silloin kun kutsuttiin uusia joukkoja puolustustehtäviin ja siten vähennettiin varsinkin vientiteollisuuden työvoimaa. Syksyllä tapahtunut armeijan kotiuttaminen oli omansa työtilannetta parantamaan, mutta tämä käänne tapahtui hitaasti eikä ehtinyt vaikuttaa nyt käytävissä oleviin, tammi—syyskuuta koskeviin lukuihin. Eteläisten kauppateiden katkeaminen heikensi teollisuuden toimintaa sikäli, että se huononsi välttämättömien raaka-aineiden ja tarvikkeiden saantia ulkomailta. Teollisuudelle asetettävien tehtävien — sotakorvausten ja jälleerakentamisen suorittaminen sekä vaikean tavarantapua-

puutteen poistaminen — onnellinen ratkaiseminen kohtasi näissä oloissa mitä suurimpia vaikeuksia.

Kotimarkkinateollisuuden tuotanto oli kertomusvuoden kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana arvoltaan suurempi kuin minään aikaisempaan vuonna. Unitaksen indeksi oli tammi—syyskuulta 1944 keskimäärin 234 pistettä, kun vastaava keskimäärä edellisenä vuonna oli 213 pistettä. Lisäys oli siten 21 pistettä eli 10 %, mutta siitä tuli huomattavan suuri osa hinnannousun tilille, joten tuotantomäärän lisäys oli sängen vähäinen. Useimmilla teollisuusaloilla oli huomattavissa lisäystä edelliseen vuoteen verrattuna. Kuitenkin supistui kutomateollisuuden ja rakennusaineteollisuuden tuotantoarvo melkoisesti kertomusvuoden kolmannella neljänneksellä.

Vientiteollisuuden tuotanto, jonka volyyministä on tietoja käytettävissä, pysytteli jo vuoden alkupuolella samalla alhaisella tasolla kuin edellisenä vuonna, ja kolmannella neljänneksellä se entisestään supistui. Unitaksen indeksi tammi—syyskuulta oli siten 43 pistettä verrattuna 48 pisteeseen vuonna 1943. Mutta kun tämä indeksi alkuvuodesta oli 48—49 pistettä, se kolmannella neljänneksellä aleni 32 pisteeseen. Vientiteollisuuden toiminnan supistuminen ulottui kaikkiin tärkeimpiin teollisuudenhaaroihin ja oli erittäin voimakas saha- ja varsinkin paperiteollisuudessa; jälkimmäisen tuotantoindeksi aleni 23 pisteeseen syyskuussa.

Rakennustoiminta pysyi koko kertomusvuoden ajan vähäisenä, kun työvoimasta ja rakennustarvikkeista edelleen oli puutetta. Rakentaminen, joka oli viranomaisten luvan saannista riippuvainen, kohdistui pääasiallisesti pommitusvaurioiden korjaamiseen sekä — vuoden alkupuoliskolla — jälleerakennustöihin Karjalassa. Pommitusten, alueluovutusten ja Pohjois-Suomessa suoritettujen hävitysten johdosta asutuspula suurimmassa osassa maata oli huutava ja rakentamisen tarve suurempi kuin milloinkaan aikaisemmin. Kertomusvuoden päättyessä, kun työvoimaa oli saatavissa, alkoi ilmetä yritteliäisyyttä rakennusalalla, mutta rakennusaineiden ja -tarvikkeiden niukkuus samaten kuin muut tärkeät työt asettivat melko ahtaat rajat rakentamismahdollisuuksille.

Sementin kulutus, jota pidetään rakennustoiminnan laajuuden osoittajana, vaikka se ei käsitä kaikkea rakennustoimintaa ja vaikka sementtiä käytetään muihinkin tarkoituksiin kuin varsinaiseen rakennustoimintaan, oli kertomusvuonna pienempi kuin lähinnä edellisinä vuosina. Kulutus oli tammi—syyskuussa 142,600 tonnia vastaten 179,800 ja 194,400 tonnia samoina kuukausina 1943 ja 1942. Helsingissä valmistui 39 uudis- ja lisärakennusta, joiden tilavuus oli 382,000 m³ ja jotka sisälsivät 420 asuinhuonetta, kun vastaavat luvut edelliseltä vuodelta olivat 50 rakennusta, 257,000 m³ ja 630 uutta huonetta. Vain harvoissa tapauksissa ehtivät uusien talojen suunnitelut niin pitkälle, että niiden piirustukset olisi saatu tarkastetuiksi ja hyväksytyiksi. Näiden mukaan suunniteltujen rakennusten tilavuus tulisi olemaan 200,000 m³, vastaten 357,000 m³ vuonna 1943, ja uusia asuinhuoneita niissä 561, vastaten 71 vuonna 1943.

Maa- ja metsätalous.

Sääsuhteet olivat kertomusvuonna kasvukauden aikana epäedulliset, kevät oli myöhäinen, sateisuus oli monissa osissa maata sekä kasvu- että korjuukautena ylen runsas ja syyshalloja sattui paikkapaikoin hyvin aikaisin. Kun työvoimia samaten kuin myös vetoimia oli niukalti saatavissa, jäivät peltojen hoito ja sadonkorjuu heikommiksi kuin oli toivottu. Vaikka tavoitteena oli kylvöalan laajentaminen, alueluovutusten takia satoa korjattiin supistuneelta alalta; vähennys oli ennakkotietojen mukaan leipäviljan ja perunan osalta 1—2 %, kauran ja peltoheinän kohdalla 11—12 % sekä turnipsin ja muiden juurikkaiden kohdalla 34 %. Kun hehtaarisadot peltojen puutteellisen hoidon ja väkilannoitteiden vähyden vuoksi yleensä olivat pienemmät kuin vuonna 1943, jäi kokonaissato keskimääräistä huonommaksi. Heinästä saatiin tosin suunnilleen saman suuruinen sato kuin edellisenä vuonna, mutta leipäviljaa korjattiin 14 %, kauraa 28 %, turnipsia ja juurikkaita noin 42 % sekä perunaa 44 % vähemmän kuin vuonna 1943, joka edusti nousua edellisten sota-vuosien jälkeen. Ennakkotietojen mukaan koko sato vastasi noin 2,450 miljoonaa vilja-

yksikköä vastaten 2,814 miljoonaa vuonna 1943, noin 2,400 miljoonaa vuosina 1941 ja 1940, mutta 3,758 miljoonaa keskimäärin vuosina 1935—1939.

Karjakanta, joka vähitellen oli alkanut elpyä ensimmäisten sotavuosien aiheuttaman lamaanuksen jälkeen, kärsi jälleen tuntuvia menetyksiä alueluovutusten aiheuttamien pitkien kuljetusten ja rehupuutteen takia. Kun karjakanta osaksi supistui, osaksi oli heikossa kunnossa, elintarviketilanne tältä osalta jälleen vaikeutui.

Metsätyöt edistyivät talvikuukausina 1944 tyydyttävästi. Sahatukkeja hakattiin hakkuukautena 1943—1944 kaikkiaan 170 miljoonaa kuutiojalkaa, kun hakkuumäärä edellisenä hakkuukautena oli ollut 161 miljoonaa. Erilaista pinotavaraa saatiin haketuksi jonkin verran enemmän kuin edellisenä hakkuukautena, nimittäin runsaasti 13.5 miljoonaa kiintokuutiometriä vastaten vaille 12 miljoonaa hakkuukautena 1942—1943. Mainituksi hakkuukaudeksi asetettua tavoitetta ei kuitenkaan saatu täyteen, lähinnä syksyllä 1943 syntyneen vajauksen takia, vaan jäi tulos 13 % tavoitemäärää pienemmäksi. Sellaisia varastoja, joiden saavuttamiseen pyrittiin, ei niin ollen saatu syntymään. Kun kivihiiilen saanti ulkomailta keskeytyi, oli lisättävä polttopuiden hakkuita vaikean lämpötilanteen pelastamiseksi. Pyrkimys hankkia raaka-aineita vientiteollisuutta varten pakotti sekin osaltaan lisäämään tavoitteita, varsinkin kun tämä teollisuus joutui luovuttamaan eräitä varastojaan polttopuiksi. Tämän johdosta oli pakko lisätä hakkuukaudeksi 1944—1945 asetettua tavoitetta alkuperäisestä 36 miljoonasta pm³:stä 43 miljoonaan pm³:iin. Alku oli kuitenkin huono. Kesällä 1944, kun lisäväkeä kutsuttiin aseisiin, huononi työvoiman saanti metsätöihin, eikä joukkojen kotiuttaminen syksyllä ehtinyt sanottavasti parantaa työtilannetta. Työhön saantia haittasivat sellaiset seikat kuin kotiutettujen haluttomuus ryhtyä metsätöihin, edelleen sateiset säät ja lumen tulo ennen maan jäätymistä, työvaatteiden ja varsinkin jalkineiden sekä työvälineiden heikko kunto sekä elintarvikkeiden niukkuus. Hevosten puute ja alikuntoisuus vaikeutti kuljetuksia. Kun syksyn myyntikausi oli hiljainen, hakkuut jäivät paljon jälkeen lasketuista määristä. Yksin polttopuun hak-

kuuvajaus laskettiin vuoden päättyessä 5 miljoonaksi pm³:ksi. Kuljetusvaikeuksien vielä tullessa lisäksi ei ole ihmeteltävää, että varsinkin suurten asutuskeskusten polttoainetilanne muodostui kriittilliseksi.

Työmarkkinat.

Työmarkkinat saivat kertomusvuoden alkupuolella leimansa samoista seikoista kuin edellisenäkin sotavuosina. Käyttämällä työvelvollisten kutsuntoja ja niiden kanssa rinnan vapaaehtoista työvoimaa koetettiin, samalla tavoin kuin edellisenäkin vuonna, järjestää työvoimien käyttö kokonaisuuden edun kannalta tärkeimpiin töihin, ennen kaikkea maatalous- sekä metsä- ja uittotöihin. Tulokset olivatkin tyydyttävät. Kesäkuun tapahtumat veivät kuitenkin työmarkkinoiden uuteen kiristymiseen, kun lisäväkeä kutsuttiin aseisiin. Joukkojen kotiuttaminen välirauhansopimuksen teon jälkeen muutti työmarkkinat perin juurin: huolena ei enää ollut työvoimien saanti erilaisiin töihin vaan vapaana olevien työvoimien sijoittaminen talouselämään. Kun kotiutettujen kokonaismäärä oli huomattavan suuri, näytti tilanne uhkaavalta. Kuitenkin on suurin osa kotiutetuista päässyt palaamaan entisiin toimipaikkoihinsa, joissa heille osaksi on järjestetty tilapäistöitä. Nuorimmat ikäluokat pyrkivät taas lukuisille kursseille, joilla on tarkoitus valmentaa heitä ammattityöhön, tai muuten jatkamaan opintojaan. Vuoden vaihteessa oli työttömiä tai irtisanottuja noin 13,700, enimmäkseen miehiä, kun taas vapaita työpaikkoja oli 12,600, pääasiallisesti maa- ja metsätöissä. Ellei teollisuuden raaka-aineiden puutetta saada poistetuksi, vaaditaan kuitenkin valtiovallan ja kuntien puolelta monenlaisia järjestelyjä työtillaisuuden valmistamiseksi.

Työpalkkojen säännöstely jatkui periaatteellisesti entisellä pohjalla. Kuitenkin myönnettiin valtioneuvoston päätöksellä helmikuusta alkaen ylimääräinen 4 %:n palkankorotus. Samaten hyväksyttiin joulukuun alusta voimaan astuvaksi 1 markan palkankorotus työtunnilta tai 200 markan kuukaudelta. Siitä huolimatta esitettiin monilla aloilla jo vuoden varrella uusia palkankorotusvaatimuksia, ja kertomusvuoden lopussa ilmeni eri tahoilla työtaistelun uhkaa.

Ulkomaankauppa.

Kauppavaihto ulkomaisten kanssa oli kertomusvuonna tuntuvasti vähäisempää kuin lähinnä edellisinä vuosina. Sen kokonaisarvo oli ennakkotietojen mukaan 15,500.5 milj. markkaa vastaten 21,593.1 miljoonaa vuonna 1943 ja 17,722.1 miljoonaa vuonna 1942. Jo vuoden alkupuolella ilmeni tuonnissa supistumista johtuen siitä, että silloisen tärkeimmän tuontimaamme, Saksan, kyky antaa Suomen tarvitsemia tavaramääriä alkoi heiketä. Aina syyskuun alkuun tuonti kuitenkin oli melkoinen, mutta välien katkettua Saksan kanssa tuonti äkkiä romahti noustakseen kuitenkin joulukuussa, kun oli järjestetty tarpeellinen luotto Ruotsista, joka oli jäänyt ainoaksi tuontimaaksemme. Koko kertomusvuoden tuonnin arvo oli 8,919.6 milj. markkaa eli 3,960.8 miljoonaa vastaten 30.8 % pienempi kuin vuonna 1943. Vienti sen sijaan oli alkupuolella vuotta jonkin verran suurempi kuin edellisinä vuosina, mutta syksyllä sekin supistui vähiin, ja joulukuussa tapahtunut lisäys oli suhteellisen vähäinen. Viennin kokonaisarvo oli siten 6,580.9 milj. markkaa eli 2,131.8 miljoonaa vastaten 24.5 % pienempi kuin vuonna 1943. Kun sekä tuonti- että vientitavaroitten hintaindeksi oli noussut, oli kauppavaihdon tavaramäärä supistunut vielä enemmän kuin ylläolevat arvoluvut osoittavat.

Kertomusvuoden kauppataase oli tuntuvasti vähemmän tuontivoittoinen kuin edellisten sotavuosien. Tuontienemmyys oli siten 2,338.7 milj. markkaa verrattuna 4,167.7 ja 5,740.9 miljoonaa edellisinä vuosina. Suomen ulkomaisen maksutaseen kannalta tämä oli edullista, mutta vallitsevissa oloissa se merkitsi tavarantuotteen kiristymistä.

Kotimaankauppa.

Kotimaankauppa oli kertomusvuoden alkupuolella raha-arvoltaan jonkin verran suurempi kuin edellisinä vuosina, mutta kesällä ja syksyllä se alkoi supistua, kun tavaroiden saanti tuonnin ja osaksi myös tuotannon vähenemisen johdosta erällä kaupan aloilla kävi entistä vaikeammaksi. Tukkukauppojen, osuustoiminnallisten keskusliikkeiden ja maakauppiaasyhtymän koko kertomusvuoden myynti oli 14,199 miljoonaa vastaten 14,703 milj. markkaa samoina

kuukausina vuonna 1943. Kun otetaan huomioon hintatason nousu, voidaan todeta myytyjen tavaramäärien melkoisesti supistuneen.

Liikenne.

Meriliikenne oli, niinkuin edellisinäkin sotavuosina, kertomusvuoden alkupuolella rajoitettu Itämeren piiriin, ollen jonkin verran vähäisempää kuin edellisinä vuosina. Syyskuussa laivankulku melkein kokonaan keskeytyi, ja sittemmin se on ollut rajoitettu yhteyksien ylläpitämiseen Ruotsiin ja Neuvostoliittoon. Näistä syistä ja kauppalaivaston menetysten johdosta merenkulku kertomusvuonna oli melkoista vähäisempää kuin edellisinä vuosina. Lähteneitä laivoja oli 1,627 verrattuna 2,655:een vuonna 1943, kun taas niiden vetomäärä oli 1,259,100 rekisteritonnina vastaten 2,061,400 rekisteritonnina edellisinä vuosina.

Maakuljetuksien puolesta olosuhteet kertomusvuoden aikana huononivat kaluston kulumisen ja luovutusten sekä Pohjois-Suomessa tapahtuneiden hävitysten johdosta, samalla kun polttoaine- ja voiteluöljykysymyksen ratkaisu tuotti yhä suurempia vaikeuksia. Laajat väestönsiirrot ja evakoidun omaisuuden kuljettaminen, puolustusvoimien kotiuttaminen, väestön liikkuvaisuus yms. kaikkien normaalikuljetusten lisäksi aiheuttivat näissä oloissa kuljetuslaitokselle ajoittain ylivoimaisia vaikeuksia, junien täyttymistä tungokseen saakka, tavaroiden ruuhkautumista ja paljon myöhästymisiä. Kuljetusvaikeudet haittasivat aika ajoin tärkeimpienkin elintarvikkeiden ja varsinkin polttoaineiden saantia kulutuskeskuksiin, jopa rautateille itselleenkin. Liikenne supistui näin ollen jonkin verran edelliseen vuoteen verrattuna. Ennakkotietojen mukaan kuljetettiin tammi—marraskuussa rahti- ja pikatavaraa kaikkiaan noin 7 % vähemmän kuin samoina kuukausina 1943. Sen sijaan matkustajaluku samoina kuukausina oli runsaasti 12 % suurempi kuin edellisinä vuosina.

Myös autoliikenne supistui autokannan kulumisen ja erinäisten tarvikkeiden ja täydennysosien niukkuuden takia. Vuoden lopussa alkoi puolustustarpeisiin otettujen autojen palautus, mutta ei sekään välittömästi tilannetta voinut parantaa, kun autot yleisesti raskaan kulutuksen takia olivat perusteellisen korjauksen tarpeessa.

Raha- ja pääomamarkkinat.

Rahamarkkinoiden kehitys jatkui kertomusvuoden aikana samoissa merkeissä kuin edellisinäkin vuosina, mutta vuoden lopussa alkoi näkyä käänteen merkkejä. Pääomien kerääntyminen luottolaitoksiin oli pitkin vuotta runsas, mikä ilmeisesti johtui samoista syistä kuin edellisinäkin vuosina. Kun valtiotavallan edelleen oli pakko turvautua keskuspankkiin ja siten luoda keinotekoisia ostovoimaa, jota tavaranniukkuuden takia ei voitu käyttää ostoksiin, kun teollisuuslaitosten ja rakennusten korjauksia ja uudistuksia samaten kuin maatalouden perusparannuksia vain vähäiseltä osalta voitiin suorittaa ja jälleerakentaminenkaan ei vielä päässyt vauhtiin ja kun luotonkysyntä talouselämän tarpeisiin oli vähäistä ja sitä luotonsäännöstelyn avulla vielä rajoitettiin, rahanrunsas antoi leiman kulu- neen vuoden rahamarkkinoille.

Näissä oloissa liikepankkien luotonotto yleisöltä lisääntyi kuukausi kuukaudelta aina marraskuun loppuun saakka, jolloin tämän luotonoton lisäys oli noin 4,600 milj. markkaa. Joulukuussa tapahtui kuitenkin käänne, luotonotto yleisöltä väheni hyvän joukon toista miljardia markkaa, lähinnä seurauksena sotatilan ja eräiden verojen suorittamisesta sekä tavanmukaisista vuodenvaihteseen kuuluvista ilmiöistä. Näin ollen lisäys koko vuodelta jäi 3,245.9 milj. markaksi, vastaten 2,738.1 miljoonaa vuonna 1943 ja 2,386.8 miljoonaa vuonna 1942. Lisäys oli absoluuttiselta määrältään ennätysellinen, mutta suhteellinen lisäys, 17.5 %, oli suunnilleen sama kuin edellisinä sotavuosina ja samalla paljon suurempi kuin normaaliaikoina. Lisäyksestä tuli enemmän kuin kaksi kolmasosaa, 2,266.8 milj. markkaa, talletustilien ja vajaan kolmannes, 979.1 miljoonaa, shekkilien hyväksi. Edellisten lisäys oli siten suurin piirtein sama kuin vuonna 1943, jolloin se oli 2,205.8 milj. markkaa, mutta shekkitileille kertyi varoja huomattavasti enemmän kuin edellisinä vuosina, jonka vastaava lisäys oli 532.3 miljoonaa. Yleisön talletustilit nousivat siten kertomusvuoden päättyessä 13,069.2 milj. markkaan, kun taas shekkitileillä oleva määrä, noustuaan marraskuussa yli 10 miljardin, joulukuun runsaiden nostojen jälkeen kaikkiaan oli 8,739.8 miljoonaa. Edellisten

osuus, joka vuoden 1942 lopussa oli laskeutunut aina 54.3 %:iin ja vuonna 1943 taas nousi 58.2 %:iin, kohosi siten kertomusvuoden aikana 59.9 %:iin. Rahamarkkinoiden keveyttä valaisee selvästi muiden luottolaitosten varojen runsas lisääntyminen liikepankkeihin. Nämä, pääasiallisesti säästöpankkien kassavaroja, lisääntyivät kertomusvuonna 1,541.1 milj. markkaa kohoten 4,659.2 miljoonaa sen päättyessä. Kaiken kaikkiaan liikepankkien luotonotto siten kertomusvuoden päättyessä kohosi 26,468.2 milj. markkaan eli 4,787.0 miljoonaa suuremmaksi kuin vuotta aikaisemmin. Lisäys oli ennätysellinen eli 22 %, kun vastaava lisäys vuonna 1943 oli 3,750.2 miljoonaa eli 21 %.

Liikepankkien luotonannon lisääntyminen ei ollut yhtä voimakasta. Varsinainen luotonanto lisääntyi 1,837.0 milj. markkaa vastaten 2,832.8 miljoonan lisäystä vuonna 1943 ja kohosi siten kertomusvuoden päättyessä 16,464.0 milj. markkaan. Lisäyksestä tuli, samaten kuin edellisinäkin vuosina, runsain osa vekseliluotolle, joka lisääntyi 1,250.1 milj. markkaa. Tästä taas pääosa oli valtion vekseleitä. Pankkien muu luotonanto, joka suurin piirtein annettiin talouselämälle, lisääntyi 586.9 milj. markkaa. Viimeksi mainittu luotonlisäys tuli suurimmaksi osaksi joulukuun osalle, jolloin rahamarkkinoiden asemassa tapahtunut käänne asetti melkoisia vaatimuksia liikepankeille. Luotonantarve oli silloin niin suuri, että kun samaan aikaan tehtiin suuria nostoja talletustileiltä, liikepankit väliaikaisesti joutuivat rahavaikeuksiin, minkä johdosta ne joulukuussa ensimmäistä kertaa kesän 1941 jälkeen turvautuivat rediskonttaukseen keskuspankista. Rediskonttausten määrä kohosi joulukuun kolmannella viikolla 450 milj. markkaan, josta kertomusvuoden päättyessä kuitenkin vain 50 miljoonaa oli jällellä. Mainittakoon vielä, että liikepankkien luotonanto muille luottolaitoksille oli vähäistä; se lisääntyi kertomusvuonna 22.7 milj. markkaa nousten sen päättyessä 382.4 miljoonaa.

Liikepankkien luotonoton ja luotonannon erotusta on totuttu pitämään eräänlaisena kireysmittarina. Menneinä aikoina, kun rahamarkkinat olivat tiukat, luotonanto yleensä oli tuntuvasti luotonottoa suurempi, mutta viime vuosien rahanrunsauden aikana suhde on kehittynyt päinvastaiseksi:

luotonoton enemmyys on vuosi vuodelta lisääntynyt, ja tätä kehitystä jatkui myös kertomusvuoden aikana. Kun luotonoton enemmyys vuoden 1943 lopussa oli 6,694.5 milj. markkaa, kohosi se marraskuun päättyessä 1944 lähes 10,900 miljoonaan kuitenkin aletakseen joulukuussa tapahtuneen aseman kiristymisen johdosta 9,621.8 milj. markkaan. Ottolainauksen enemmyys oli siten 2,927.3 milj. markkaa suurempi kuin vuotta aikaisemmin. Puheena oleva luotonoton ja luotonannon välinen erotus ei kuitenkaan esiinny liikepankkien kassana, vaan sen suurin osa on sijoitettu obligatioihin. Liikepankkien obligatiosalkku lisääntyi kertomusvuoden aikana 7,158.5 milj. markasta 10,972.7 miljoonaan, joten lisäys oli 3,824.2 milj. markkaa ja siten suurempi kuin minään aikaisempina vuonna. Vertailun vuoksi mainittakoon, että vastaava lisäys oli 993.4 milj. markkaa vuonna 1943 ja 2,532.6 miljoonaa vuonna 1942. Liikepankkien kassavarat olivat yleensä kertomusvuonna runsaat, sen alkaessa 2,532.1 milj. markkaa aletakseen 1,795.8 miljoonaan tammikuun lopussa ja kohoten 2,713.7 miljoonaan lokakuussa; vuoden viimeisenä päivänä ne taas olivat supistuneet 1,366.7 milj. markkaan. — Liikepankkien suhde ulkomaihin parani kertomusvuonna jonkin verran. Kun niillä sen alkaessa oli 211.9 milj. markan nettovelka ulkomaille, oli tämä kertomusvuoden päättyessä vähentynyt 122.2 milj. markkaan.

Rahanrunsaus tuli näkyviin myös muiden luottolaitosten luotonoton voimakkaasta lisääntymisestä. Ennakkotietojen mukaan säästöpankkien, postisäästöpankin, osuuskassojen ynnä muiden säästökassojen luotonotto kertomusvuonna lisääntyi 4,725.8 milj. markkaa vastaten 4,305.4 miljoonaa vuonna 1943. Lisäys oli siten määrältään ennätyksellinen; verrattuna säästökantaan suhteellinen lisäys kuitenkin oli pienempi kuin edellisellä vuonna, nimittäin 26 % vastaten 31 % silloin. Kertomusvuoden päättyessä puheena olevien luottolaitosten ottolainaus oli noussut 22,732.1 milj. markkaan. Kun ottolainaus oli näin runsas ja luotonanto säännöstelymääräysten rajoittama, monilla säästöpankeilla oli vaikeuksia löytää sopivia lainoitusesineitä. Näissä oloissa toiset säästöpankit hankkivat lisää valtion obligatioita, toiset taas, odotellen parempia sijoituksia tai ylläpitääkseen

suurta maksuvalmiutta mahdollisten nostojen varalta, tallettivat suuria summia keskuspankkiinsa tai muihin liikepankkeihin, niinkuin näiden luotonotosta kotimaisilta luottolaitoksilta näkyy.

Suomen Pankin luotonannosta ja muusta toiminnasta tehdään selkoa tämän esityksen toisessa osastossa.

Pääomamarkkinat saivat leimansa valtion luotonotosta. Liikkeelle laskettiin viisi valtion lainaa, joiden ehdot oli sovitettu eri ostajapiirien etujen mukaisiksi. Päälainana oli 5 %:n laina, jonka juoksuaika oli kymmenen vuotta ja jonka obligatiot myytiin kurssiin 98.5. Sen rinnalla myytiin neljän vuoden lainaa, jonka korko oli 4 % ja myyntikurssi 100. Samoin kuin edellisellä vuonna myytiin edelleen säästöpankeille tarkoitettua pitkäaikaista, 25 vuotta juoksevaa lainaa, jonka kuoletus alkaa vuonna 1949 ja jonka korko on vaihteleva, 1½ % suurpankkien talletuskoron yläpuolella, sekä vakuutuslaitoksille sopivaa kolmikymmenvuotista lainaa, jonka korko on 5 % ja kuoletus alkaa vuonna 1949. Edelleen otettiin uudentyyppinen laina, jonka korko on 4 % ja juoksuaika viisi vuotta, mutta josta viidennes maksetaan takaisin vuosittain. Lisäksi kokeiltiin taas palkintoobligatiolainalla, „voittolainalla”, jonka kaikki voitot arvottiin samanaikaisesti, mutta jaetaan kymmenen vuoden aikana, minkä jälkeen obligatiot lunastetaan takaisin. Päälainaa myytiin 2,869 milj. markan arvosta, edellistä 4 %:n lainaa 1,498 milj. markan arvosta ja jälkimmäistä, jonka myynti rajoitettiin sitä kohdanneen ankan arvostelun johdosta, 1,064 milj. markan arvosta, edelleen säästöpankkilainaa 637 ja vakuutuslaitosten lainaa 500 milj. markan arvosta. Voittolaina epäonnistui; tarjotusta 200 milj. markan määrästä vain 2/5 saatiin sijoitetuksi. Kun kertomusvuoden alussa myytiin 960 milj. markan arvosta vuoden 1943 valtionlainojen obligatioita, sijoitettiin vuonna 1944 kaikkiaan pääomamarkkinoille valtion obligatioita noin 7,600 milj. markan arvosta. Lisäksi tulevat ensimmäisen sotalainan toinen erä ja toisen sotalainan ensimmäinen erä, yhteensä noin 3,250 milj. markkaa. Toiselta puolen lunastettiin vanhojen lainojen langenneita obligatioita; puolustuslainan marraskuussa joutuessa kokonaisuudessaan lunastettavaksi tarjottiin halukkaille tilaisuus vaihtaa obli-

gationsa vuoden 1944 5 %:siin papereihin, jotka annettiin alennettuun kurssiin, ja käytettiin tätä oikeutta noin 250 milj. markan osalta.

Rahanrunsaudesta huolimatta perustettiin verraten vähän uusia osakeyhtiöitä, eikä osakepääoman korotuksia tapahtunut läheskään yhtä yleisesti kuin edellisinä vuosina. Kaikkiaan perustettiin 523 uutta osakeyhtiötä 238.1 milj. markan pääomalla, kun vastaavat luvut edelliseltä vuodelta olivat 866 ja 573.3. Osakepääoman korotuksia ilmoitettiin 316 vastaten 541 edellisenä vuonna, ja nimellistä osakepääomaa lisättiin 632.9 milj. markkaa vastaten 1,249.5 miljoonaa vuonna 1943. Kun pääomanvähennyksetkin otetaan huomioon, lisääntyi osakeyhtiöiden yhteenlaskettu osakepääoma kertomusvuonna nimellisarvoltaan 741.6 milj. markkaa vastaten 1,680.4 ja 1,176.9 miljoonaa lähinnä edellisinä vuosina.

Arvopaperipörssin noteeraukset pysyivät keskimäärin alemmalla tasolla kuin vastaavina kuukausina vuonna 1943, ja vuoden loppukuukausina, kun sotalainan maksaminen aiheutti vilkasta osakkeiden myyntiä, ne painuivat alemmiksi kuin sitten vuoden 1941. Osakeindeksi, joka joulukuussa 1943 oli ollut 219 pistettä, kohosi alkuvuodesta aina 257 pisteeseen toukokuussa, mutta putosi marraskuussa 202 pisteeseen ja oli joulukuussa 209 pistettä. Niinkuin edellisinkin vuosina vaihtelut olivat voimakkaamat teollisuus- kuin pankkiosakkeiden kohdalla. Edellisten indeksi nousi 250 pisteestä joulukuussa 1943 304 pisteeseen toukokuussa laskeakseen joulukuussa lähtökohtaansa. Jälkimmäisten indeksi oli joulukuussa 1943 120 pistettä, kohosi tammikuussa 131 pisteeseen aletakseen jo helmikuussa vähän sekä painui joulukuussa 108 pisteeseen. Pörssivaihto oli raha-arvoltaan jonkin verran suurempi kuin vuonna 1943 saavuttamatta silti edellisten vuosien tasoa. Pörssissä myytyjen arvopapereiden arvo oli näet 487.7 milj. markkaa vastaten 425.1, 521.9 ja 501.4 miljoonaa vuosina 1943—1941.

Korkokanta.

Luottolaitosten vuonna 1941 tekemä vapaaehtoinen sopimus lainanotto- ja lainantokorkojen pysyttämiseksi muuttumattomina oli edelleen voimassa. Talletuskorko oli siten sama kuin edellisinkin vuosina eli

liikepankeissa 3½ %, säästöpankeissa yleisimmin 4 %, suuremmissa kuitenkin 3¾ %; liikepankkien shekkitilien korko oli 1 %, säästöpankkien hiukan korkeampi. Liikepankkien ottolainauksen keskikorko nousi kuitenkin vähän. Se oli näet kertomusvuoden päättyessä 2.53 % vastaten 2.46 ja 2.37 % vuosina 1943 ja 1942; muutos johtui talletustilien voimakkaammasta kasvusta shekkitileihin verrattuna. Luotonannon keskikorko aleni, nimittäin 5.04 %:iin, vastaten 5.24 ja 5.35 % edellisinä vuosina. Muutos oli huomattavassa määrässä seurausta valtiolle annetun halpakorkoisen luoton voimakkaasta lisääntymisestä.

Maksutase ja pääomaliike.

Ulkomaisesta maksutaseesta on saatavissa vain vaillinaisia tietoja, mutta yleisen käsityksen sen muodostumisesta saa kuitenkin. Lähtien vuoden 1943 maksutaseen luvuista voidaan tehdä seuraava arviolaskelma. Ennakkotietojen mukaan ulkomaankaupan tuontienemmyys kertomusvuonna oli tasaluvuin 1,750 milj. markkaa pienempi kuin edellisellä vuonna, kun lahjatavaroiden tuonti otetaan huomioon. Korkoja taas maksettiin ulkomaille noin 80 miljoonaa vähemmän. Tulopuolella laivarahdeista arvioidaan saadun tuloja 350 milj. markkaa vähemmän kuin vuonna 1943; samoin vähenivät satamaliikennetulot, kun taas lahjoituksia ulkomailta saatiin vastaanottaa enemmän kuin edellisellä vuonna. Kun voidaan edellyttää maksutaseen muiden tulojen ja menojen pysyneen käytännöllisesti katsoen entisen suuruisina, voidaan laskea, että kun maksutase vuonna 1943 päättyi 3,255 milj. markan menojen enemmyyteen, vastaava luku viime vuodelta oli 1,740 miljoonaa. Mainittakoon vielä vertailun vuoksi, että maksutase aikaisempinakin sotavuosina on päättynyt melkoiseen menojen enemmyyteen. Tämä oli vuonna 1942 noin 5,000 milj. markkaa, vuonna 1941 4,335 miljoonaa ja vuonna 1940 noin 3,425 milj. markkaa, kaikkina vuosina siis suurempi kuin kertomusvuonna. Näissä luvuissa on tietenkin voitu ottaa huomioon vain tunnetut tekijät; mahdollinen näkymätön tuonti ja vienti ovat tietojen puutteessa jääneet siitä syrjään.

Pääomaliikkeestä on niinikään tyydyttävä puutteellisiin tietoihin. Uutta luottoa

saatiin Ruotsista osaksi 5 milj. kruunua 4 %:n puolipitkää lainaa, osaksi vuoden lopussa 150 milj. kruunua 3½ %:n tavaruottoa, josta kuitenkin vain osa, 54.6 milj. kruunua, käytettiin kertomusvuoden aikana. Amerikan Yhdysvalloista vuonna 1940 saatu ns. Fatconaluotto lisääntyi jonkin verran. Kun eräiden lainojen lyhennyksiä suoritettiin, mutta toiset edelleen olivat jäätyneinä, oli tuloksena, että Suomi vakautetussa muodossa sai uutta luottoa 810 milj. markan vasta-arvosta. Myös lyhytaikaisiin velkoihin ja saataviin nähden tapahtui erinäisiä muutoksia. Toisessa yhteydessä on mainittu Suomen Pankin valuuttavaraston lisääntyminen sekä pankin tiliasemassa esiintyvien selvitystilien saldon ja ulkomaisten kirjeenvaihtajien markkamäärien saatavien muuttuminen. Kaiken kaikkiaan voidaan arvioida maamme lyhytaikaisen nettovelan kertomusvuoden aikana vähentyneen tasaluvuin 2,780 milj. markkaa. Kun vakautettu velka on lisääntynyt, on siten lopputuloksena, että Suomen näkyvä velka ulkomaille vuonna 1944 väheni noin 1,930 milj. markkaa. Katsoen siihen, että maksutase päättyi melkoiseen menojen enemmyyteen, on ilmeistä, että nämä laskelmat eivät, enempää kuin edellisinäkään sotavuosina, anna tyhjentävää kuvaa ulkomaisesta pääomaliikkeestä eikä maksutaseen tuloista ja menoista.

Hintataso.

Hintataso pysyi kertomusvuonna kiinteämpänä kuin edellisinä vuosina. Elinkus-

tannusindeksi, kun perusajaksi otetaan VIII. 1938—VII. 1939, oli joulukuussa 1943 197 pistettä ja kohosi vähitellen 203 pisteeseen joulukuussa 1944. Nousu oli siten 3.0 % vastaten 8.8 % vuonna 1943 ja 20.7 % vuonna 1942. Hintojen nousu oli suurin vaateustavaroiden kohdalla, joiden hintaindeksi kohosi 9.8 %. Lämmön ja valon indeksi nousi vain 2.2 % ja veroindeksi 2.6 %, kun sitä vastoin ravinto- ja asuntoindeksi pysyivät muuttumattomina. Hintataso oli siten vakavampi kuin edellisinä sotavuosina. On kuitenkin syytä todeta, että tämä vakavuus osaksi on näennäinen, se kun on hintasäännöstelyn ja tukipalkkiojärjestelmän tulos. Myös on ilmeistä, että hinta-niinkuin palkkarintamallaakin kertomusvuoden viimeisinä aikoina oli havaittavissa levottomuutta, joka saattaa johtaa epäedulliseen kehitykseen, ellei ajoissa saada nousuja ehkäistyksi.

Myös tukkuhintojen nousu oli jonkin verran hitaampaa kuin edellisinä vuosina, joskin ne nousivat melkoista enemmän kuin elinkustannukset. Tukkuhintaindeksi nousi 291 pisteestä joulukuussa 1943 314 pisteeseen viime joulukuussa. Nousu oli siten 7.9 % vastaten 11.5 ja 24.9 % lähinnä edellisinä vuosina.

Maataloustuotteiden luovutushintaindeksi muuttui kertomusvuonna aivan vähän. Se nousi näet 283 pisteestä joulukuussa 1943 294 pisteeseen joulukuussa 1944. Muutokset kotieläintuotteiden ja peltoviljelystuotteiden hinnoissa olivat suunnilleen yhtä pienet.

Suomen Pankin toiminta.

Rahan arvo ja ulkomaiset suhteet.

Siitä huolimatta, että rahan kotimainen ostovoima hintatasolla mitattuna vuonna 1944 jonkin verran aleni, ei Suomen Pankin ulkomaisiin vekselikursseihin tehty muutoksia. Siten oli dollarin noteeraus kiinteästi mk 49:35, punnan noteeraus mk 196:— ja Ruotsin kruunun noteeraus mk 1,171:—. Ilmeistä on kuitenkin, että jos vekselikurssit olisi haluttu pitää tasapainossa eri maiden välisten ostovoimapari-teettien kanssa, olisi äsken mainittuja kurseja jo aikoja sitten pitänyt muuttaa. Toistaiseksi, kun minkäänlaisia kaupallisia suhteita ei vielä ole saatu aikaan Amerikan Yhdysvaltojen ja Englannin kanssa, joten näiden maiden valuuttojen noteeraus on aivan nimellinen, ja kun suhteet Ruotsiin ovat viranomaisten säännöstelemiä niin tuonnin ja viennin kuin valuuttakaupan osalta, ei ole katsottu olevan syytä muuttaa valuuttakursseja, varsinkin siihen katsoen, että muutkin maat yleensä ovat säilyttäneet vekselikurssinsa muuttumattomina valuuttojen sisäisen ostovoiman erilaisesta kehityksestä huolimatta. Suomen markan ulkomaisen arvon huononeminen on kuitenkin sikäli virallisesti todettu, että Ruotsin kruunuja myydessä on valtiolle kannettu lisämaksu, joka aikaisemmin oli 20 %, mutta joka viime lokakuussa korotettiin 40 %:iin. Tämä lisämaksu, joka suunnilleen vastasi markan suhteellisen arvon huononemista, voidaan käyttää Ruotsiin suuntautuvan viennin kehoituspalkkioiksi.

Kun Suomen ulkomainen maksutase viime vuonna, niinkuin aikaisempinakin sotavuosina, oli passiivinen ja ulkomaisen valuutan kysyntä huomattavasti ylitti sen tarjonnan, oli pakko jatkuvasti ylläpitää suursodan alkamisesta saakka voimassa ollutta valuuttakaupan samaten kuin tuonnin ja

viennin säännöstelyä. Niinkään oli jatkuvasti pakko säilyttää entiset erityiset maksusopimukset tai selvitystilijärjestelmät niiden maiden kanssa, jotka kertomusvuoden varrella olivat kauppavaihdossa Suomen kanssa.

Suomen Pankin ulkomaisissa suhteissa tapahtui kertomusvuoden aikana sellainen muutos, että valuuttavarasto vahvistui ja ulkomainen nettovelka supistui. Valuuttavarasto, joka vuoden 1943 päättyessä oli 215.4 milj. markkaa, supistui alkuvuodesta jonkin verran, mutta alkoi sitten kasvaa saaden mm. melkoisen lisän erään laivamyynnin johdosta ja nousi kertomusvuoden päättyessä 350.7 milj. markkaan. Lisäys oli siten 135.3 milj. markkaa, mikä ansaitsee huomiota siihen katsoen, että valuuttavarasto edellisinä vuosina on nopeasti supistunut. — Kultakassa pysyi koko vuoden muuttumattomana, kirjatulta arvoltaan 171.5 milj. markan määräisenä.

Toiselta puolen Suomen Pankin tiliase-massa esiintyvä nettovelka ulkomaille, joka todellisuudessa vain pieneltä osalta on pankin ja pääosaltaan maamme kansantalouden velkaa, pieneni, tosin siten, että sen kaksi tiliä kehittyivät eri suuntiin. Ulkomaisten kirjeenvaihtajien markkamääräiset saatavat lisääntyivät, niinkuin edellisinäkin vuosina, voimakkaasti kohoten 2,296.5 miljoonasta 3,432.0 milj. markkaan. Lisäys oli siten 1,135.5 milj. markkaa ja suurimmalta osalta seurausta siitä, että tälle tilille sopimuksen mukaisesti vietitiin 20 % Saksasta tulleen tuonnin arvosta. Sitä vastoin ulkomaisten selvitystilien nettosaldo, joka kertomusvuoden alkaessa osoitti 1,410.0 milj. markan velkaa, vuoden varrella muuttui saatavaksi, jonka määrä joulukuun päättyessä oli 2,365.5 milj. markkaa. Tämän tilin nettosalton muutos oli siten 3,775.5 milj. markkaa, mikä summa merkitsi ulko-

maisten velkojen vastaavaa vähenemistä. Puheena olevan tilin kehitys johtui melkoiselta osalta näkymättömästä viennistä Saksaan. Täten syntyneitä saatavaa vastaa ulkomaisten kirjeenvaihtajien markkamääräisille tileille merkitty vastaavanlainen velka Saksaan. Jos molemmat puheena olevat tilit lasketaan yhteen, voidaan todeta Suomen Pankin tilailmoituksessa esiintyvän ulkomaisen velan kertomusvuoden alkaessa olleen 3,706.5 milj. markkaa ja sen päättyessä 1,066.5 miljoonaa, joten näiden ulkomaisten velkojen kokonaisvähennys oli 2,640.0 milj. markkaa.

Luotonanto.

Suomen Pankin luotonanto sai kertomusvuonna, niinkuin edellisinäkin sotavuosina, leimansa valtion luotontarpeesta, josta edempänä tulee puhe. Talouselämälle annettu luotto oli edelliseen verrattuna suhteellisen vaatimatonta, johtuen siitä, että Suomen Pankin vanhojen asiakkaiden luotontarve oli verraten vähäistä. Tämä luotonanto vaihteli 1,363.6 milj. markasta kertomusvuoden alkaessa 1,576.2 milj. markkaan kesäkuun lopussa, minkä jälkeen se jälleen väheni, kunnes se joulukuussa luotonkysynnän alkaessa elpyä muuttuneissa oloissa ja rahamarkkinoiden kiristyessä äkkiä lisääntyi kohoten vuoden viimeisenä päivänä 2,225.6 milj. markkaan. Niinkuin edellä on mainittu, eräiden liikepankkien oli silloin turvauduttava keskuspankkiin vuoden vaihteesta johtuneen jännityksen voittamiseksi. Kertomusvuoden päättyessä Suomen Pankin luotonanto muille kuin valtiolle siten oli 862.0 milj. markkaa eli 63.2 % suurempi kuin vuotta aikaisemmin.

Kun edelliseen lisätään valtiolle annettu luotto, saadaan Suomen Pankin kokonaisluotonanto, joka vuoden 1943 päättyessä oli 17,313.6 milj. markkaa. Alkuvuodesta luotonanto supistui ja pysytteli aina heinäkuun loppuun lähtökohtaa alemmalla tasolla painuen kesäkuun 23 päivänä vuoden alimpaan määrään, 16,408.0 milj. markkaan. Poliittisen aseman muuttumisen takia valtion luotontarve kesällä ja syksyllä lisääntyi, ja Suomen Pankin kokonaisluotonanto paisui vähitellen aina joulukuun 23 päivään, jolloin se oli noussut 20,853.5

milj. markkaan. Vuoden viimeinen viikko toi kuitenkin mukanaan melkoisen helputuksen luotonannon laskiessa 19,975.6 milj. markkaan. Suomen Pankin kokonaisluotonanto oli siten kertomusvuoden aikana lisääntynyt 2,662.0 milj. markkaa eli 15.4 %. Lisäys oli melkoista suurempi kuin lähinnä edellisenä vuonna, jolloin se oli 1,350.4 milj. markkaa eli 8.5 %, mutta tuntuvasti pienempi kuin vuonna 1942.

Suomen Pankki myöntää luottoa pääasiallisesti vekselien diskonttaamisen muodossa. Pankin suoraan diskonttaamien vekselien määrä oli kertomusvuoden alkaessa 17,189.3 milj. markkaa. Lisäännyttyään vuoden jälkipuoliskolla vekselien diskonttaus saavutti huippunsa, 20,324.9 milj. markkaa, joulukuun 23 päivänä, josta se kertomusvuoden viimeisellä viikolla aleni 19,855.9 milj. markkaan. Lisäys oli siten 2,666.6 milj. markkaa eli 15.5 %.

Rediskonttauksia tai muunlaista luotonantoa luottolaitoksille ei kertomusvuoden aikana, enempää kuin edellisinäkään vuosina, esiintynyt ennen kuin joulukuun viimeisinä viikkoina. Silloin rahamarkkinain kiristyminen johti siihen, että rediskontattiin vekseleitä 450.0 milj. markan arvosta. Vuoden viimeisenä päivänä rediskonttausten määrä oli painunut 50.0 miljoonaan.

Diskonttauksen vuosi vuodelta laajentuessa Suomen Pankin muu luotonanto on menettänyt kaiken käytännöllisen merkityksensä, se kun kertomusvuoden aikana kaikkiaan edusti vain 0.2—1.0 % Suomen Pankin kokonaisluotonannosta. Hypoteekkilainojen määrä oli kertomusvuoden alkaessa 29.6 milj. markkaa, mutta aleni sittemmin 19.0 miljoonaan. Kassakreditivieltä nostettu määrä taas oli vuoden 1943 päättyessä 94.7 milj. markkaa, kohosi 139.6 miljoonaan helmikuun 23 päivänä, mutta aleni sitten vähitellen painuen marraskuun puolivälissä aina 31.2 milj. markkaan. Kertomusvuoden päättyessä vastaava määrä oli 50.7 milj. markkaa. Hypoteekkilainojen ja kassakreditiviiden muodossa käytetty keskuspankin luotto oli siten kertomusvuoden aikana supistunut 54.6 milj. markkaa eli lähes puoleen vuoden alkumäärästä.

Pankin kotimaisen luotonannon eri lajien kuukautiset vaihtelut vuonna 1944 näkyvät seuraavasta asetelmasta:

Suomen Pankin kotimainen luotonanto vuonna 1944.

Kuukauden lopussa	Vekselit milj.mk	Hypot.lainat milj.mk	Kassa- kreditivit milj.mk	Redis- konttaukset milj.mk	Yhteensä milj.mk
1943					
Joulukuu	17,189.3	29.6	94.7	—	17,313.6
1944					
Tammikuu	16,516.6	29.6	85.2	—	16,631.4
Helmikuu	16,959.8	29.6	137.8	—	17,127.2
Maaliskuu	17,020.5	29.6	109.2	—	17,159.3
Huhtikuu	16,795.5	29.1	94.1	—	16,918.7
Toukokuu	16,778.7	29.1	68.8	—	16,876.6
Kesäkuu	16,296.5	29.1	100.6	—	16,426.2
Heinäkuu	17,287.3	29.1	81.8	—	17,398.2
Elokuu	18,145.2	29.1	47.8	—	18,222.1
Syyskuu	19,082.6	29.1	53.3	—	19,165.0
Lokakuu	19,128.5	29.1	58.6	—	19,216.2
Marraskuu	19,775.4	19.1	38.6	—	19,833.1
Joulukuu	19,855.9	19.0	50.7	50.0	19,975.6

Suomen Pankin talouselämälle antaman luoton pääosa on yleensä tullut vientiteollisuuden osalle. Sotavuosina on kuitenkin tapahtunut hidasta muutosta kotimarkkinateollisuuden samaten kuin myös kauppaliikkeiden hyväksi, joiden saama csuus vähitellen on kasvanut. Viime vuonna suhteet taas muuttuivat, kun kauppaliikkeiden

luotto väheni melkein olemattomiin ja vientiliikkeiden sekä samoin „muiden” saama luotto voimakkaasti lisääntyi. Tätä valaisee seuraava asetelma, joka prosentteissa osoittaa, miten keskuspankin puheena oleva luotto eri vuosien päättyessä jakaantui eri alojen kesken.

	^{31/12} 1939	^{31/12} 1940	^{31/12} 1941	^{31/12} 1942	^{31/12} 1943	^{31/12} 1944
Vientiteollisuus	89.99	89.10	89.30	73.76	63.35	61.19
Kotimarkkinateollisuus	3.77	7.87	10.43	22.07	29.20	20.06
Kauppaliikkeet	6.15	3.03	0.24	4.02	7.37	0.02
Muut	0.09	—	0.03	0.15	0.08	18.73

Korkomäärät.

Suomen Pankin luotonannossaan soveltamat korkomäärät pysyivät vuonna 1944 muuttumattomina. Alin diskontto oli siten edelleen 4 %, niinkuin se on ollut joulukuun 3 päivästä 1934 alkaen. Valtion vekselien korko pysyi niinkään muuttumattomana 1½ %:n määräisenä, johon se alennettiin maaliskuussa 1943.

Setelistö.

Liikkeessä oleva setelistö vaihteli kertomusvuoden varrella tuntuvasti. Alkupuolella vuotta setelistö kehittyi tavallisten kausi-ilmiöiden mukaisesti, mutta kesäkuusta alkaen poliittinen käänne painoi siihen leiman. Tammikuun kolmen ensimmäi-

sen viikon aikana setelistö pieneni, nimitään 10,824.9 milj. markasta vuoden alimpaan määrään, 10,312.7 milj. markkaan, noustaksensa sitten aina huhtikuun loppuun saakka, jolloin se kohosi 12,110.9 miljoonaan. Toukokuussa ja vielä kesäkuun alussa ilmeni tavanmukaista kausiluontoista setelistön supistumista, mutta sitten alkoi setelistö jälleen kasvaa. Nousua, joka ajoittain oli hyvinkin nopea, kesti pienin heilahteluin aina joulukuun loppuun saakka, jolloin saavutettiin setelistön tähänastinen huippu, 15,656.7 milj. markkaa. Setelistö lisääntyi siten kertomusvuoden aikana erittäin voimakkaasti, kaikkiaan 4,831.8 milj. markkaa eli 44.6 %. Tämän nousun syynä olivat uusi hyökkäysvaihe ja sitä seurannut poliittisen aseman muuttuminen. Setelistöä lisäävästi vaikuttivat si-